

Definitiekaart Beleidsevaluaties

Wat zijn beleids-evaluaties en wat zijn onderscheidende kenmerken en voorbeelden?

Definitie

Wat verstaan we onder een beleidsevaluatie?

- Een beleidsevaluatie is een systematische analyse en beoordeling van hoe beleid werkt.
- Een evaluatie beoordeelt beleid op basis van criteria, zoals doelmatigheid, -treffendheid en/of rechtmatigheid.
- Evalueren vindt voorafgaand aan, tijdens of na uitvoering van beleid plaats.
- Doelen van evaluaties zijn divers, zoals analyseren, verbeteren of verantwoorden.
- Evalueren vergt gerichte verzameling van informatie, zoals over effecten, kosten en belanghebbenden.
- Evalueren kan met diverse kwalitatieve of kwantitatieve methodes (of een combinatie).
- Beleidsevaluaties kunnen in omvang verschillen: van een beperkt aantal uur tot een grote hoeveelheid uren.

Tijdstippen

Op welke momenten kunnen we beleid evalueren?

- Je kunt beleid evalueren vóórdat het wordt ingevoerd, in de ontwikkelfase.
- Je kunt beleid tussentijds evalueren, als beleid in de uitvoeringsfase zit.
- Je kunt gevoerd beleid achteraf evalueren.

Beoordelings-criteria

Wat zijn voorbeelden van beoordelingscriteria om te evalueren?

- Het criterium 'doeltreffendheid' oordeelt of beleid de doelen effectief behaalt.
- Het criterium 'doelmatigheid' oordeelt of de kosten van beleid in verhouding staan tot de baten.
- Het criterium 'proceskwaliteit' oordeelt over de uitvoering beleid, zoals qua rechtmatigheid of menselijke maat.
- Het criterium 'waardering' onderzoekt hoe belanghebbenden beleid beoordelen en/of ervaren.

Methodes en gereedschappen

Wat zijn voorbeelden van methodes en gereedschappen voor evaluaties?

- Kwalitatieve voorbeelden zijn interviews, enquêtes, focusgroepen, denksessies, literatuurstudie, scenario's, participatie-sessies, simulaties, multicriteria-analyse, doelengereedschap en expliciteren van beleidstheorie.
- Kwantitatieve voorbeelden zijn kwantitatieve vergelijking, data-analyse, maatschappelijke kosten-batenanalyse, meta-analyse, econometrische modellering, doorrekenen van scenario's en (quasi) experimenten.

Doelen

Wat zijn mogelijke doelen van een beleidsevaluatie?

- Analyseren en verklaren
- Beoordelen
- Verbeteren en innoveren
- Dialoog aangaan met belanghebbenden
- Verantwoorden
- Agenderen

Wat kan het doel 'analyseren en verklaren' inhouden?

- De effecten, neveneffecten, kosten en ervaringen van beleid in kaart brengen.
- Inzicht geven in de mechanismen en/of context waardoor beleid wel of niet werkt.

Wat kan het doel 'beoordelen' inhouden?

- De doeltreffendheid, doelmatigheid of uitvoering van beleid beoordelen.
- De waardering van beleid door belanghebbenden beoordelen.

Wat kan het doel 'verbeteren en innoveren' inhouden?

- Voorstellen doen voor het aanpassen van beleid of voor het ontwerpen van nieuw beleid.

Wat kan het doel 'dialoog aangaan met belanghebbenden' inhouden?

- Leren van de perspectieven, ervaringen en context van belanghebbenden.
- Met belanghebbenden en experts zoeken naar consensus over feiten en verklaringen.

Wat kan het doel 'verantwoorden' inhouden?

- Verantwoording afleggen over beleid, werkwijze, procedures en middelen (geld, inzet mensen en tijd).

Wat kan het doel 'agenderen' inhouden?

- Problemen, kansen of successen in de uitvoering van beleid agenderen.
- Maatschappelijke problemen als aandachtspunt voor (nieuw te ontwikkelen) beleid agenderen.

Voorbeelden

Wat zijn voorbeelden van evaluaties voorafgaand aan het invoeren van beleid?

- Modellsimulaties over te verwachten (gedrags)effecten, zoals door de invoering een CO₂-heffing.
- Systematische ontleding van beleid, zoals tot welke activiteiten, resultaten en doelen een Regiodeal leidt.
- Enkele denksessies met deskundigen zoals over scenario's voor de bestuurlijke toekomst van een gemeente.
- Het vooraf, kwantitatief inschatten van beleidseffecten, zoals van beleid voor leefbaarheid in een wijk.
- Een maatschappelijke kosten-batenanalyse, zoals van verduurzamingsopties voor een ministerie.
- Het doorrekenen van beleidsopties of scenario's, zoals scenario's voor mobiliteit in 2030.
- Een experiment waarbij een groep wel en de andere niet te maken krijgt met een maatregel, zoals instrumenten om mensen aan betaald werk te helpen.

Wat zijn voorbeelden van evaluaties tijdens of na uitvoering van beleid?

- Beleidsdoorlichting door informatie uit evaluaties te combineren, zoals over het rijksbeleid voor de arbeidsmarkt.
- Het toetsen van een causale relatie tussen beleid en effecten, zoals de effecten van het verkorten van de WW.
- Het berekenen van de (maatschappelijke) kosten en baten van beleid, zoals van beleid voor geestelijke gezondheidszorg.
- Een lerende evaluatie waarin onderzoekers en belanghebbenden samen beleid en ervaringen onderzoeken, zoals van provinciaal natuurbeleid.

Over deze kaart

Deze kaart geeft een overzicht van wat we bij De Argumentenfabriek verstaan onder beleidsevaluaties en wat kenmerken en voorbeelden van beleidsevaluaties zijn. Beleid kan op verschillende momenten worden geëvalueerd en evaluaties kunnen verschillende inhoudelijke beoordelingscriteria of doelen hebben. Hierdoor zijn allerlei variaties mogelijk. In de praktijk heeft een evaluatie meerdere doelen, die vaak ook

overlappen. De vragen die een ambtenaar zich kan stellen bij het nadenken over beleidsevaluaties, staan op de Vragenkaart Beleidsevaluaties. Deze kaart is gemaakt op basis van literatuur en onze ervaring met beleidsevaluaties. Meer weten over hoe we bij De Argumentenfabriek kunnen helpen bij het evalueren van beleid? Neem contact met ons op via +31 20 412 4001 of beleid@argumentenfabriek.nl.